HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

24.4.2018 Dnro 5/41/18

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: K 6/2018 vp Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018, Helsingin syyttäjänviraston lausunto koskien jaksoa 4. Oikeutta ihmiskaupan uhreille – yhdenvertaisuusvaltuutettu kansallisena ihmiskaupparaportoijana

Helsingin syyttäjänviraston puolesta lausun yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksista seuraavaa.

Suositus 7: Selkiytetään ihmiskaupan uhrien auttamista koskevaa lainsäädäntöä; ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköstä heikennettäisiin

Ihmiskaupan uhrien auttaminen on ehdottomasti eriytettävä rikosprosessista siten, että rikosprosessin lopputulos ei ratkaise uhrin avun saantia. Erityisesti haluan nostaa esille seuraavat tilanteet:

<u>Ulkomailla tapahtunut ihmiskauppa:</u>

Liiallinen sidonnaisuus rikosprosessiin näkyy erityisesti tilanteissa, joissa ulkomaalainen henkilö saapuu Suomeen hakemaan turvapaikkaa, ja ilmoittaa joutuneensa ulkomailla ihmiskaupan kohteeksi. Ulkomailla tapahtuneen ihmiskauppa -rikoksen esitutkinnan toimittaminen Suomessa edellyttää sitä, että se on tutkinnallisista syistä ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Syyttäjä päättää esitutkinnan aloittamisesta näissä tapauksissa.

Esitutkinnan toimittamisen ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta haasteena on se, että pääsääntöisesti tällaisissa tilanteissa kaikki epäillyt henkilöt, mahdolliset henkilötodistajat ja mahdolliset kirjalliset todisteet ovat ulkomailla. Suomessa suoritettavassa esitutkinnassa ei lähtökohtaisesti ole saatavissa muuta selvitystä, kuin asianomistajan kertomus tapahtumista. Usein asianomistajilla ei ole tiedossa ihmiskauppaan syyllistyneiden henkilöiden nimiä eikä kansallisuuksia, jolloin Suomen viranomaisilla ei ole mitään käytännön mahdollisuuksia selvittää rikosta eikä saada tekijöitä vastuuseen.

Syyttäjän päätös, että esitutkintaa ei toimiteta Suomessa, ei missään nimessä tarkoita sitä, etteikö kyseinen henkilö voi olla ihmiskaupan uhri ja nimenomaan avun tarpeessa. On erotettava kaksi asiaa toisistaan; 1) tarvitseeko kyseinen henkilö apua ja 2) onko ulkomailla, ulkomaalaisen, ulkomaalaiseen kohdistuneen rikoksen tutkiminen Suomessa käytännössä mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Syyttäjän päätös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä johtaa käytännössä käsittääkseni siihen, että henkilö poistetaan ihmiskaupanuhrien auttamisjärjestelmästä, hän ei saa

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO 24.4.2018 Dnro 5/41/18
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

oleskelulupaa Suomesta ja hänet monesti palautetaan joko kotimaahansa tai toiseen EU-maahan. Syyttäjän ratkaisulla on siis kohtuuttomia seurauksia ottaen huomioon, että ratkaisu perustuu puhtaasti sen arvioimiselle, onko epäillyn rikoksen tutkiminen Suomessa mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Syyttäjä ei voi määrätä esitutkintaa toimitettavaksi Suomessa vain sen vuoksi, että ihmiskaupan uhri saisi Suomessa apua.

Samoin on huomioitava, että syyttäjän päätös olla aloittamatta esitutkintaa Suomessa, ei saa lainvoimaa, vaan esitutkinta voidaan myöhemmin aloittaa, jos asiassa ilmenee uutta näyttöä ja esitutkinnan toimittaminen Suomessa olisikin tarkoituksenmukaista. Tällöin ihmiskaupan uhri on jo poistettu avun piiristä ja tällainen poistamispäätös toimii helposti vastapuolen näyttönä siitä, että kyseinen henkilö ei ole ihmiskaupan uhri.

Rikosnimikkeen vaihtuminen

Liiallinen sidonnaisuus rikosprosessiin näkyy myös tilanteissa, joissa henkilön epäillään joutuneen seksuaalirikosperusteisen ihmiskaupan uhriksi, mutta esitutkinnan aikana tai oikeudenkäynnin aikana ihmiskaupan tunnusmerkistötekijöistä ei saada riittävästi näyttöä, ja lopulta rikosnimike muuttuu.

Ihmiskauppa -rikoksen tunnusmerkistö on moniulotteinen ja poikkeuksellisen haastava. Tuomioistuinten tuntemus ihmiskaupparikosten säännöksistä ja niiden soveltamisesta on varsin heikolla pohjalla. Tämä johtaa siihen, että useimmiten ihmiskaupparikokselle ei saada tuomioistuimen mielestä riittävästi näyttöä, ja epäilty tekijä tuomitaan parituksesta.

Parituksessa ei lähtökohtaisesti ole uhria, jolloin aiemmin ihmiskaupan uhrina kohdeltu henkilö muuttuu rikosprosessissa paritusrikoksen todistajaksi. Kyse on kuitenkin lopulta rikosoikeudellisesta näyttökysymyksestä eli esimerkiksi siitä, ettei syyttäjä pysty osoittamaan riittävällä varmuudella, että tekijä on ottanut toisen määräysvaltaansa tai painostanut tämän prostituoidun työhön. Tämä näytöllinen haaste johtaa kuitenkin usein siihen, ettei tällaisissa olosuhteissa prostituoiduksi joutunut/päätynyt henkilö saa apua auttamisjärjestelmästä.

Lisäksi lausun Helsingin syyttäjänviraston puolesta TEAS-selvityksen perusteella annetuista suosituksista (s. 97) seuraavaa:

Suositus 8: Ihmiskaupparikosten paljastamista ja tutkintaa kehitetään esimeriksi poliisin ihmiskauppaan erikoistuneilla tutkintayksiköillä.

Ihmiskaupparikosten paljastaminen ja tutkinnan kehittäminen edellyttää näkemykseni mukaan sitä, että jokaisessa poliisilaitoksessa olisi ihmiskaupparikosten tutkimiseen erikoistunut tutkintaryhmä, jolla olisi tutkinnanjohtaja, joka voisi käyttää täysipainoisesti työaikansa tällaisten rikosten tutkinnan johtamiseen.

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

24.4.2018 Dnro 5/41/18

Samoin syyttäjälaitoksessa tulisi olla riittävästi ihmiskauppaa koskevien rikosasioiden ratkaisemiseen erikoistuneita ja koulutettuja syyttäjiä, joille turvattaisiin riittävät resurssit aktiivisesti ohjata esitutkintaa ja toimia hyvässä ja tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa.

Mikäli haluamme aidosti vähentää omalta osaltamme ihmiskaupparikollisuutta, tulee sen torjumiseksi turvata aidosti riittävät resurssit, jotka on selvästi kohdennettu tähän työhön.

Kihlakunnansyyttäjä Nina Keskinen